Föstudaginn 19. maí 1944.

Nr. 3/1944. **Geir G. Zoëga f. h. ríkisstjórnar Íslands**
(Einar B. Guðmundsson hrl.)
gegn
Alþýðusambandi Íslands (Ragnar Ólafsson hrl.).

Varadómarar Sigtryggur Klemenzson fulltrúi, Sigurgeir Sigurjónsson hrl. og Sigurjón Jónsson í stað Gunnlaugs E. Briems fulltrúa, Sigurjóns Á. Ólafssonar alþm. og Jóns Ásbjörnssonar hrl.

Mál út af lögmæti verkfalls, er Alþýðusamband Íslands boðaði til.

Dómur.

Mál þetta er höfðað hér fyrir dómi með stefnu, dags. 4. þ. m., af Geir G. Zoëga vegamálastjóra f. h. ríkisstjórnar Íslands gegn Alþýðusambandi Íslands.

Tildrög málsins og málavextir eru þessir:

Í aprílmánuði síðastliðnum fóru fram samningaumleitanir milli vegamálastjóra f. h. ríkisstjórnarinnar annars vegar og samninganefndar frá Alþýðusambandi Íslands hins vegar um kaup og kjör við vinnu í vega- og brúagerð um land allt á komanda sumri. Þann 13. apríl ritar alþýðusambandið sambandsfélögunum úti um land bréf þess efnis, að þar sem hugsanlegt sé, að ekki náist samningar við ríkisstjórnina um kjör í nefndri vinnu hafi sambandsstjórn ákveðið að tilkynna henni vinnustöðvun með löglegum fyrirvara og leggur fyrir félögin að hefja vinnustöðvun í vega- og brúagerðavinnu frá og með 3. maí, ef sambandsstjórn hafi ekki fyrir þann tíma tilkynnt samkomulag í útvarpinu.

Þann 24. apríl tilkynnir svo stefndi ríkisstjórninni, að samninganefnd alþýðusambandsins hafi, á fundi miðstjórnar sambandsins þann 16. s. m., verið veitt heimild til þess að ákveða og hefja vinnustöðvun við vega- og brúagerð, svo og vitabyggingar, um land allt þann 3. maí n.k., ef samningar um kaup og kjör við þá vinnu hefðu ekki tekizt fyrir þann tíma. Jafnframt var tekið fram, að samninganefndin hafi ákveðið að nota þessa heimild, og muni verkamenn því ekki koma til vinnu að morgni þess 3. maí n. k., ef samningar verði þá ekki komnir á.

Samningar tókust ekki og hófst verkfall svo sem boðað hafði

verið 3. þ. m. Ríkisstjórnin vildi ekki viðurkenna lögmæti þess. Höfðaði hún því mál þetta svo sem að framan greinir og gerir þær dómkröfur, að framangreind vinnustöðvun verði dæmd ólögmæt og stefndi dæmdur til þess að greiða málskostnað að skaðlausu eftir mati dómsins.

Jafnframt hefur stefnandi áskilið sér rétt til þess að koma fram með skaðabótakröfu í sérstöku máli.

Stefndi hefur krafizt sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Dómkröfur sínar byggir stefnandi á því, að stefndi (Alþýðusamband Íslands) hafi ekki að lögum haft sjálfstæða heimild til þess að boða og hefja vinnustöðvun, eins og hér var gert. Hér standi svo á, að fjöldi manna, sem stundi vega- og brúagerðavinnu, séu ekki félagsmenn í verklýðsfélögunum og hafi stefndi því ekki haft neina heimild frá þeim, til þess að boða verkfall. En auk þess brjóti það algerlega í bága við ákvæði 15. gr. laga nr. 80/1938, um stéttarfélög og vinnudeilur, að stefndi geti fyrirskipað og hafið vinnustöðvun á þann hátt, sem hér hafi átt sér stað. Telur hann, að ljóst sé af nefndri grein, að ákvörðun um vinnustöðvun verði að hafa verið tekin í verklýðsfélögunum sjálfum á þann hátt, er í nefndri grein getur, og geti þau ekki framselt þann rétt sinn, þó þau að venjulegum hætti geti gefið öðrum umboð til samninga fyrir sína hönd. Heldur stefnandi því fram, að til þess að verkfall þetta hefði getað orðið löglegt, hefði þurft að taka ákvörðun um það í hverju einstöku verklýðsfélagi á þann hátt, er nefnd 15. gr. kveður á um. Þetta hafi ekki verið gert, heldur hafi stefndi hafið vinnustöðvun þessa upp á sitt eindæmi, og sé hún því ólögleg.

Stefndi heldur því hins vegar fram, að stjórn alþýðusambandsins hafi haft rétt til þess að ákveða og hefja vinnustöðvun svo sem gert var. Kveður hann það hafa verið venju allt frá árinu 1934, að hann semdi í einu lagi um kaup og kjör í vega- og brúagerð um land allt. Þá hafi stjórn alþýðusambandsins beinlínis verið falið, á alþýðusambandsþinginu 1942, að semja við ríkisstjórnina um kjör í greindri vinnu. Hafi þar ekki verið um venjulegt umboð að ræða til sambandsstjórnar, heldur hafi hún eða alþýðusambandið fengið mál þessi að öllu leyti í sínar hendur, og þar með orðið sjálfstæður samningsaðilji, með rétti til að semja og gera verkfall, ef til kæmi. Samnings- og verkfallsrétturinn hafi að þessu leyti verið tek-

inn af verklýðsfélögunum og lagður í hendur stefnda, en réttur-inn til þess að gera samninga og til að hefja og fyrirskipa vinnustöðvanir verði hér ekki skildar að. Hafi því alþýðusam-bandið rétt til þess samkvæmt 14. gr. laga nr. 80/1938 að gera verkfall. Þessa samningsaðild hafi og ríkisstjórnin viðurkennt með því að semja við stefnda s.l. ár, eftir að hann þá hafði boðað vinnustöðvun með sama hætti og nú. Sams konar við-ur-kenning telur stefndi einnig að felist í því, að 1934 hafi þá-verandi ríkisstjórn samið við stefnda, eftir að gert hafði verið verkfall á sama hátt og nú. Þá telur stefndi, að það sé bæði eðlilegt og sjálfsagt, að hann hafi verkfallsrétt, að því er um-ræddu vinnu snertir, því ef svo væri ekki, væri verkfallsrétt-urinn að því er hana varðar í raun og veru tekinn af verk-lýðsfélögunum, því lítt framkvæmanlegt væri að koma við at-kvæðagreiðslu samkvæmt 15. gr. laga nr. 80/1938 í öllum þeim félögum, er hér eiga hlut að máli.

Einnig heldur stefndi því fram, að áður en lög nr. 80/1938 voru sett, hafi verið komin á sú venja, að alþýðusambandið gæti fyrirskipað og hafið verkfall. Hefði því þurft að taka það sérstaklega fram, ef sú hefði verið ætlun löggjafans að svipta það slíkum rétti. Verði því að ályktа, m. a. með hliðsjón af 18. gr. laganna, að það hafi enn þenna rétt og geti 15. gr. nefndra laga því ekki átt við í þeim tilfellum, er samband gerir verk-fall, því reglur þessarar greinar eigi aðeins við um stéttarfélög, er nái yfir takmarkað svæði. Sé alþýðusambandið því óbundið um það, á hvern hátt það taki ákvörðun um vinnustöðvun. En ef samt yrði talið, að fara þyrfti eftir nefndri 15. gr., þá heim-ilaði c-liður hennar slíka framkvæmd. Stjórn alþýðusam-bandsins væri í raun og veru trúnaðarmannaráð í skilningi nefndrar greinar, því henni sé einmitt með lögum alþýðusam-bandsins veitt heimild til þess að gangast fyrir gagnkvæmum stuðningi stéttarfélaga í verkföllum og hafi æðsta vald í mál-efnum sambandsins milli þinga. Nú hafi ákvörðunin um um-ræddu vinnustöðvun verið samþykkt af 8 úr 9 manna stjórn alþýðusambandsins og þannig verið gerð með þeim meiri hluta atkvæða, sem c-liður 15. gr. tilskilur. En hvernig sem líta beri á ákvæði nefndrar greinar, þá sé það aðalatriðið, að vilji verk-lýðsfélaganna komi skýrt í ljós, en um hann verði ekki villst, að því er umdeilda vinnustöðvun snerti. Verkamenn hafi ekki mætt til vinnu, og auk þess hafi stefnda borist fjöldi sam-þykkta og yfirlýsinga frá verklýðsfélögum úti um land, er sýni,

að kröfur stefnda í vinnudeilu þessari séu í samræmi við vilja þeirra, og að þau séu samþykk ákvörðun hans um vinnustöðvunina.

Stefnandi hefur mótmælt því, að í samningsumboði stefnda frá 1942 geti falizt réttur til þess að ákveða og fyrirskipa vinnustöðvun og heldur því fram, að ekki felist nein viðurkenning á verkfallsrétti stefnda í því, þó ríkisstjórnin semdi við hann s.l. ár. Hann neitar því, að stefndi hafi sjálfstæðan rétt til að gera verkföll, og kveður það ekki geta skipt máli, hver háttur hafi verið á um þetta, áður en lög nr. 80/1938 voru sett. Þá mótmælir hann því, að samþykktir þær og yfirlýsingar frá verklýðsfélögum, sem stefndi hefur lagt fram, séu þannig úr garði gerðar, að talið verði, að með þeim hafi verið fullnægt ákvæðum 15. gr. laga nr. 80/1938.

Með framangreindri samþykkt alþýðusambandsþingsins árið 1942 var stefnda veitt umboð til þess að ganga til samninga við stefnanda vegna þeirra verklýðsfélaga, er hlut áttu að máli. Ekkert er fram komið um það, að vinnustöðvunarfyrirskipun stefnda, sem í máli þessu greinir, hafi verið beint til annarra en verklýðsfélaga innan alþýðusambandsins og verður vinnustöðvun sú, er hófst 3. þ. m., því ekki metin ólögleg á þeim grundvelli, að stefndi hafi boðað til verkfalls utan vébanda sinna.

Með lögum nr. 80/1938 um stéttarfélög og vinnudeilur voru fyrst leidd í lög hér á landi fyrirmæli um það, eftir hvaða reglum stofna mætti til verkfalls og verkbanns. Eru ákvæði um þetta í II. kafla laganna. Í 14. gr. þeirra er kveðið á um það, hverjum sé heimilt að gera verkfall og verkbann, en í 15. gr. þeirra eru ákvæði um það, á hvern hátt stéttarfélög eða félög atvinnurekenda skuli taka ákvörðun um að hefja vinnustöðvun.

Telja verður að upptalning 15. gr. sé tæmandi, enda kemur það ljóst fram í athugasemdum milliþinganefndar þeirrar, er samdi frumvarpið að lögunum, því í athugasemdinni við nefnda grein segir beinlínis, að vinnustöðvun, sem samþykkt sé á annan hátt en í greininni getur, sé ólögmæt. Ákvörðunin um að hefja vinnustöðvun þá, sem um ræðir í máli þessu og hófst 3. þ. m., var tekin og fyrirskipuð af stefnda, og hefur því ekki verið haldið fram í málinu, að ákvörðun um að hefja hana, hafi verið tekin fyrir 24. apríl í hlutaðeigandi verklýðsfélögum samkvæmt reglum oftnefndrar 15. gr. stéttarfélaga-

laganna. Verður lögmæti hennar því ekki byggt á þeirri ástæðu.

Er þá að athuga, hvort stefndi hafi að lögum haft sjálfstæðan rétt til þess að hefja vinnustöðvun þessa eða hvort hann hafi fengið umboð til þess frá stéttarfélögunum.

Nú er það svo, að þótt það sé alþýðusambandið, sem ákveðið hefur og fyrirskipað umrædda vinnustöðvun, eru það í reyndinni stéttarfélögin, sem eru í sambandinu (þ. e. félagsmenn þeirra), sem leggja niður vinnu og hefja vinnustöðvun. Eiga því ákvæði 15. gr. laganna beint við um þetta tilfelli. Og þar eð sú grein, eins og áður segir, verður að teljast hafa tæmandi ákvæði að geyma um það, hvernig taka beri ákvörðun um að hefja vinnustöðvun, hefði þurft að taka það sérstaklega fram í lögunum, ef sambönd stéttarfélaga eða stjórnir þeirra ættu að hafa sjálfstæða heimild til þess. Skiptir því ekki máli í þessu sambandi, hvaða reglum kann að hafa verið beitt um þetta fyrir gildistöku laga nr. 80/1938.

Umboð það, er stefndi fékk á alþýðusambandsþinginu 1942, var að sjálfsögðu nægilegt til þess, að hann gæti gert bindandi samninga við stefnanda um kaup og kjör í vega- og brúavinnu. En til þess að í því umboði gæti falizt réttur til þess að fyrirskipa að hefja vinnustöðvun, hefðu félög þau, er hlut eiga að máli, þurft að gefa stefnda sérstakt umboð, sem veitt hefði verið í samræmi við b-lið 15. gr. laga nr. 80/1938. Nú hefur því ekki verið haldið fram í málinu, að stefndi hafi fengið umboð, er gefið væri með þessum hætti, og getur hann því ekki byggt ákvörðun sína um vinnustöðvun á nefndri samþykkt frá 1942.

Þá verður ekki heldur talið, að stjórn alþýðusambandsins geti hér komið í stað trúnaðarmannaráða þeirra, sem um getur í c-lið 15. gr. laga nr. 80/1938, þegar af þeirri ástæðu, að ekkert hefur komið fram í málinu, er bendi til þess, að lög stéttarfélaga þeirra, er hér eiga hlut að máli, hafi að geyma ákvæði um það, að henni sé þar falið slíkt vald. Það virðist líka vera í andstöðu við tilgang nefndrar 15. gr., sem leggur áherzlu á að félagsmenn í stéttarfélögunum taki sjálfir þátt í ákvörðun um að hefja vinnustöðvun, ef félögin gætu almennt afhent ákvörðunarrétt sinn að þessu leyti í hendur sambandsstjórnarinnar einnar.

Loks verður ekki talið, að stefndi geti nú byggt neinn rétt

til vinnustöðvunar á því, þó stefnandi hafi ekki s.l. vor mótmælt verkfalli því, er þá var boðað.

Samkvæmt framansögðu verður að telja, að þar sem ekki hefur verið gætt skýlausra fyrirmæla 15. gr. laga nr. 80/1938, um ákvörðun um að hefja verkfall það, sem um ræðir í máli þessu, og hófst 3. þ. m., verði ekki hjá því komizt að dæma það ólögmætt, og geta yfirlýsingar þær, er borizt hafa frá verklýðsfélögunum eftir á, um að þau hafi verið samþykk framangreindri fyrirskipun stefnda, ekki haggað þeirri niðurstöðu. Ber því að taka dómkröfur stefnanda til greina.

Eftir þessum málsúrslitum þykir rétt, að stefndi greiði stefnanda málskostnað, er þykir hæfilega ákveðinn kr. 500.00.

Því dæmist rétt vera:

Verkfall það, er stefndi, Alþýðusamband Íslands, ákvað að hefja og hófst 3. maí 1944, er ólögmætt.

Stefndi greiði stefnanda, Geir G. Zoëga f. h. ríkisstjórnar Íslands, kr. 500.00 í málskostnað, innan 15 daga frá birtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Miðvikudaginn 21. júní 1944.

Nr. 1/1944. **Alþýðusamband Íslands f. h. Verkamannafélagsins Dagsbrúnar** (Ragnar Ólafsson hrl.)
gegn
Vinnuveitendafélagi Íslands (Eggert Claessen, hrl.).

Úrskurður.

Mál þetta er höfðað af Alþýðusambandi Íslands f. h. verkamannafélagsins Dagsbrúnar gegn Vinnuveitendafélagi Íslands með stefnu 24. apríl þ. á. Er málið risið út af ágreiningi um það, hvaða merkingu beri að leggja í orðið „lýsisbræðsla“ í 5. gr. kjarasamnings, dags. 22. febr. 1944, milli Dagsbrúnar og stefnda. Orð þetta er talið vera komið inn í samninginn að tilhlutan sáttasemjara ríkisins eða sáttanefndar, er að sáttum vann með honum, meðan á samningum stóð.

Í þinghaldi 14. þ. m. óskaði stefnandi eftir fresti til þess að